

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป:

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นองค์ความรู้ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ทางปัญญา ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงถือว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ดังนั้น เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จึงมีการนำระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่

- 1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537
- 2) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
- 3) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534
- 4) พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับทางการค้า พ.ศ. 2545
- 5) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546
- 6) พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542
- 7) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ทั้งนี้ เนื่องจากภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดจากกระบวนการที่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นหนึ่งๆ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ในเชิงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ผ่านประสบการณ์ การเรียนรู้ จดจำ และคัดเลือกเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหาในขณะนั้น โดยใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้สะสมที่มีการถ่ายทอดและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นการสร้างสรรค์ที่อยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะของความเป็นองค์รวม ซึ่งส่งผลให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการสร้างสรรค์ทางปัญญาโดยทั่วไปที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาพื้นบ้านไม่ได้เป็นการสร้างสรรค์ที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้า แต่เป็นการสร้างสรรค์เพื่อการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชุมชนหรือท้องถิ่น และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ในขณะที่สิ่งที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สิน

สินทางปัญญา เช่น การประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร หรือ เครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า จะต้องเป็นการสร้างสรรค์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในทางการค้าเป็นหลัก

2) ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นสิบเป็นร้อยปี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ส่วนใหญ่จึงเป็นการสร้างสรรค์ที่พ้นกำหนดอายุการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร และกฎหมายลิขสิทธิ์ และถูกจัดให้เป็น “ สาธารณะสมบัติ (Public Domain)” ตามกฎหมายดังกล่าว นอกจากนี้ การถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านบางส่วนเป็นองค์ความรู้สามัญที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งทำให้ขาดลักษณะของข้อมูลที่เป็นความลับตามกฎหมายคุ้มครองความลับทางการค้า

3) ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นสมบัติซึ่งถือครองร่วมกันของทั้ง “ชุมชน” (Collective Rights of the Community) เนื่องจาก พฤติกรรมในการสร้างสรรค์ที่เป็นการสร้างสรรค์ร่วมกันของคนทั้งชุมชน ประกอบกับเป็นองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้การระบุตัวผู้สร้างสรรค์ที่แท้จริงของภูมิปัญญาพื้นบ้านกระทำไม่ได้โดยยาก ซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคิดของระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มักให้สิทธิเด็ดขาดแก่ ผู้สร้างสรรค์ หรือ ผู้ทรงสิทธิที่เป็น “ปัจเจกชน” ที่สามารถระบุตัวได้

4) เนื่องจาก การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านมักกระทำโดยบอกเล่าปากต่อปาก และการสาธิตวิธีการ ดังนั้น ภูมิปัญญาพื้นบ้านส่วนใหญ่จึงไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ไม่ได้บันทึกไว้ จึงเป็นเพียง “ความคิด(idea)” ในขณะที่กฎหมายลิขสิทธิ์ คุ้มครองการ “แสดงออกซึ่งความคิด(expression of idea)”

ฉะนั้น แม้ในกรณีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีการบันทึกก็ไว้ตาม การคุ้มครองโดยใช้กฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ก็ดูจะไม่ตรงกับความต้องการในการคุ้มครองภูมิปัญญาพื้นบ้านแต่อย่างใด เนื่องจาก การนำความรู้ต่างๆ ที่บันทึกไว้ไปใช้ประโยชน์ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในขณะที่การคุ้มครองภูมิปัญญาพื้นบ้านคือการคุ้มครองที่ตัว “องค์ความรู้” มิให้ผู้อื่นนำไปใช้โดยปราศจากความยินยอมของชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้น

5) ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีการถ่ายทอดหลายชั่วคน ซึ่งอาจเป็นเวลานานหลายร้อยหลายพันปี ในขณะที่การให้ความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท เช่น ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร เป็นการให้การคุ้มครองที่มีกำหนดระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น และหลัง

จากพันธะเวลาที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไปแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นจะตกเป็นงานหรือการประดิษฐ์ที่เป็นสาธารณะสมบัติ (work in public domain)

ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้กล่าวว่า การนำระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้เนื่องจาก หากภูมิปัญญาพื้นบ้านใดที่มีลักษณะที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดในการที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งประเภทใดแล้ว ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นก็อาจจะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนั้นๆ ไม่ว่าจะ เป็น กฎหมายลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือความลับทางการค้าก็ตาม

อย่างไรก็ดี เนื่องจาก ภูมิปัญญาพื้นบ้านส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะที่ไม่เข้ากับเงื่อนไขในการได้มาซึ่งสิทธิและความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จึงมีภูมิปัญญาพื้นบ้านเพียงบางส่วนเท่านั้นที่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบถึงความไม่เหมาะสมในการนำระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมาเป็นเครื่องมือในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง เช่น กฎหมายเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่คุ้มครองเครื่องหมายมิใช่องค์ความรู้ เป็นต้น การคุ้มครองที่มีกำหนดระยะเวลาของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท อันได้แก่ กฎหมายลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร หรือจุดประสงค์ในการให้ความคุ้มครอง เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ห้ามการทำซ้ำซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ไม่ห้ามการนำเอาความรู้ที่อยู่ในงานนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ในส่วนของการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช นั้น ถือเป็น การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ

- พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช จะให้ความคุ้มครองเฉพาะในส่วนที่เป็นทรัพยากรพันธุกรรมพืช (Plant Genetic Resources) ซึ่งได้แก่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นที่นำมาขึ้นทะเบียน พันธุ์พืชป่า และพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป เท่านั้น แต่ไม่ให้ความคุ้มครองแก่ทรัพยากรพันธุกรรมสัตว์ องค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้าน และการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน

- พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย จะให้ความคุ้มครองเฉพาะ ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งได้แก่ สมุนไพรที่ถูกประกาศให้เป็นสมุนไพรควบคุม และองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย เท่านั้น แต่ไม่คุ้มครององค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านในด้านอื่นๆ (เช่น องค์ความรู้ในการนำเอาพืชมาใช้เป็นสีย้อมผ้า หรือการใช้เป็นสารปราบศัตรูพืช) และการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ดังนั้น ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมภูมิปัญญาพื้นบ้านได้ทั้งหมด อีกทั้ง กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทก็มีความไม่เหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ด้วยเหตุที่ภูมิปัญญาพื้นบ้านไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเต็มที่นี้เอง นำมาซึ่งปัญหาการกระทำอันเป็นโจรสลัดทางชีวภาพ การฉกฉวยภูมิปัญญาพื้นบ้านไปอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านไปใช้โดยมิชอบ ทั้งนี้ ความจำเป็นที่แท้จริงในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น เป็นไปเพื่อการหวงกันมิให้ "คนต่างชาติ" มาฉกฉวยหรือเอาภูมิปัญญาที่เป็นของคนไทยไปอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านของคนไทยไปใช้โดยมิชอบ

กรณีตัวอย่างของการกระทำที่เป็นถือการฉกฉวยภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย และการนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไปใช้โดยมิชอบ ได้แก่ กรณีที่นักวิจัยชาวญี่ปุ่นนำเอาสมุนไพรเปล้าน้อยและกวาวเครือของไทยไปทำการวิจัยต่อยอดโดยอาศัยองค์ความรู้ที่ได้รับการบันทึกเอาไว้ในตำราการแพทย์ของไทย แล้วนำเอาไปจดสิทธิบัตรในต่างประเทศเพื่ออ้างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในทางทรัพย์สินทางปัญญา และนำไปผลิตออกขายนำรายได้เข้ากระเป๋าตนเองโดยมิได้มีการรับรู้ถึงสิทธิของเจ้าของที่แท้จริงในทรัพยากรพันธุกรรมและองค์ความรู้ดังกล่าว ตลอดจนไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไปใช้กลับคืนให้กับเจ้าของที่แท้จริง ทั้งๆ ที่การนำเอาองค์ความรู้ดังกล่าวของคนไทยไปใช้ทำให้นักวิจัยสามารถประหยัดต้นทุนในการวิจัยได้มาก เนื่องจาก องค์ความรู้ที่ได้ไปนั้นเกิดจากการทดลองครั้งแล้วครั้งเล่าโดยบรรพบุรุษของคนไทยในสมัยโบราณผ่านกาลเวลามาเป็นสิบเป็นร้อยปี จึงเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันถึงความถูกต้องขององค์ความรู้ดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง นักวิจัยจึงไม่จำเป็นต้องมาเริ่มทำการวิจัยใหม่จากศูนย์ แต่สามารถหยิบเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าวซึ่งเป็นองค์ความรู้สะสมที่มีการตกทอดมาจนถึงปัจจุบันไปใช้ได้ทันที

นอกจากกรณีของการจดจายภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นทรัพยากรพันธุกรรม และที่เป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านดังกล่าวแล้ว ในส่วนของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ผู้เขียนยังได้พบว่า แม้ในปัจจุบันจะยังไม่มีกรณีของการจดจายและการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้โดยมิชอบเกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนนัก แต่ก็ไม้อาจจะนิ่งนอนใจได้ เนื่องจากสถานะความเป็นงานที่เป็นสาธารณะสมบัติ (work in public domain) ของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้ใครๆ ก็สามารถจะหยิบเอากการสร้างสรรค์นั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือ ชาวต่างประเทศ อีกทั้ง ความมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านยังเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ชาวต่างชาติมีความต้องการที่จะนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ไม่ต้องมีการเสียค่าตอบแทน จึงเป็นการได้ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยในลักษณะที่เป็นการได้เปล่า หรือได้มาฟรีๆ แบบไม่มีต้นทุน

ตัวอย่างของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สำคัญของไทย และมีความสัมพันธ์ต่อการถูกจดจายและนำไปใช้โดยมิชอบ เช่น ลายผ้าและแบบของลายผ้าไทย ซึ่งมีความสวยงามและมีเสน่ห์เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นมาและความมีอารยธรรมของชนชาติไทย ทั้งนี้ ลายผ้าและแบบของลายผ้าไทยอาจถูกลอกเลียนนำไปผลิตในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทั้งโดยผู้ประกอบการชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านและชุมชนที่อาศัยการผลิตผ้าทอพื้นบ้านในลักษณะที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นที่มาของรายได้เสริมในเวลาว่างจากฤดูการผลิตในภาคเกษตร เนื่องจากผ้าทอพื้นบ้านของไทยใช้วัตถุดิบทั้งเส้นใยและสีย้อมที่มาจากธรรมชาติ และเป็นงานฝีมือ จึงทำให้ผลิตได้ในปริมาณการที่จำกัด ในขณะที่ผ้าที่ผลิตจากภาคอุตสาหกรรมใช้วัสดุและสีสังเคราะห์ และใช้เครื่องจักรจึงผลิตได้ในปริมาณที่มากกว่าผ้าทอพื้นบ้าน

นอกจากลายผ้าไทยแล้ว ยังมีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านอื่นๆ ที่อาจถูกจดจายและนำไปใช้โดยมิชอบ เช่น ลวดลายไทย เพลงพื้นบ้าน ศิลปวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้ ประเด็นที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องของความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การนำไปใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์ในทางวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่มักเกิดจากการที่ชาวต่างชาตินำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยไปใช้โดยไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่คนไทยเคารพนับถือซึ่งมักเกิดมาจากความไม่รู้หรือไม่เข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น การนำลวดลายไทยที่มี

ความหมายที่เป็นมงคล เช่นลายเทพพนม ลายครุฑ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ฯ ไปพิมพ์ลงบนเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อยืด กระโปรง รองเท้า เป็นต้น การนำเอาพระพุทธรูปไปตั้งเพื่อประดับตกแต่งอาคาร เช่น ในภัตตาคารหรือแห่งหนึ่งในนวิยอร์คมีการนำเอาพระพุทธรูปไปตั้งไว้บริเวณทางเข้าห้องน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เนื่องจากความจำเป็นที่แท้จริงในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านทั้งสามสาขานั้นเป็นไปได้ การหวงกันมิให้ "คนต่างชาติ" มาจดจอยหรือเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของคนไทยไปอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านของคนไทยไปใช้โดยมิชอบ ก็ตามที แต่ก็มิอาจปฏิเสธได้ว่า การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านย่อมมีผลกระทบเป็นการหวงกัน "คนไทย" ด้วยเช่นกัน

ด้วยความจำเป็นดังกล่าวนำมาสู่แนวความคิดในการมีกฎหมายที่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยในลักษณะที่เป็นกฎหมายลักษณะเฉพาะ ซึ่งครอบคลุมการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านทั้ง 3 สาขา ดังนี้

(1) ทรัพย์สินทางชีวภาพ ซึ่งหมายถึง ทรัพย์สินทางพันธุกรรม สิ่งมีชีวิต ทั้ง พืช สัตว์ และจุลชีพ และ ส่วนต่างๆ ของสิ่งเหล่านั้น กลุ่มของพืชหรือสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นใดในระบบนิเวศน์ของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ที่มีหรืออาจมีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อมนุษยชาติ

(2) องค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้าน ทั้งนี้ "องค์ความรู้พื้นบ้าน" หมายถึง พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความชำนาญที่เป็นผลมาจากการใช้สติปัญญาของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นหนึ่งๆ ที่ได้มีการพัฒนาและสืบทอดองค์ความรู้นั้นจากคนรุ่นก่อนจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน ส่วน "นวัตกรรมพื้นบ้าน" หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์นำองค์ความรู้พื้นบ้านนั้นมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ หมายรวมถึง องค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางชีวภาพด้วย

(3) การแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง การสร้างสรรค์ในเชิงศิลปะ ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ที่เป็นการแสดงออกซึ่งอัตตาลักษณ์ของชุมชนที่พัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นๆ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนี้

- 1) การแสดงออกทางวาจา เช่น นิทานพื้นบ้าน พงศาวดารหรือตำนานพื้นบ้าน
- 2) การแสดงออกทางดนตรี เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงลำตัด เพลงอีแซว
- 3) การแสดงออกทางร่างกาย เช่น ท่าทางการรำรำ การแสดง หรือการเล่นพื้นบ้าน
- 4) การแสดงออกทางวัตถุ เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน สิ่งทอพื้นบ้าน

ทั้งนี้ องค์ความรู้ นวัตกรรม และการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง องค์ความรู้ นวัตกรรม และการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น โดยทั่วไปมักกระทำโดยผ่านการถ่ายทอดทางวาจา หรือท่าทาง อย่างไรก็ดี ภูมิปัญญาพื้นบ้านบางอย่างอาจได้รับการบันทึกลงในวัสดุใดๆ การถ่ายทอดภูมิปัญญาเช่นว่านั้น อาจกระทำโดยผ่านระบบการบันทึกภูมิปัญญานั้นๆ เช่น ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการแพทย์ เป็นต้น

2) เป็นพลวัต กล่าวคือ ไม่ใช่องค์ความรู้ที่อยู่นิ่งหรือเป็นองค์ความรู้ที่ตายแล้ว แต่เป็นองค์ความรู้ที่มีชีวิต มีความเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และธรรมชาติในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ

3) เป็นมรดกร่วมกันของทุกคนในชุมชน ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีไว้เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในชุมชนนั้นๆ ถึงแม้จะอยู่ในความครอบครองของสมาชิกเพียงบางคนแต่ก็เป็นการครอบครองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน

ตัวอย่างของสิ่งที่เหมาะสมได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย เช่น

- ทรัพยากรพันธุกรรมทั้งพืชและสัตว์ ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในด้านต่างๆ เช่น การแพทย์ การเกษตร อาหารการกิน เครื่องสำอาง เป็นต้น ซึ่งการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพยากรพันธุกรรมในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น ทรัพยากรพันธุกรรมดังกล่าวต้องมีการนำไปใช้ประโยชน์โดยอาศัยองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้วย

- องค์ความรู้พื้นบ้านต่างๆ ที่มีการบันทึกเอาไว้ในจารึก โบราณ หนังสือ และเอกสารต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในทางการแพทย์ เช่น ตำราแพทย์ศาสตร์วรรณ ตำราเวชศาสตร์เวชศาสตร์ฉบับหลวง ตำราการแพทย์ของหลวงรักษาสุนทร เป็นต้น

- องค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารการกินต่างๆ ที่ตกทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เช่น องค์ความรู้ในการทำไส้ฉั้ว องค์ความรู้ในการทำหมุยยอ องค์ความรู้ในการถนอมอาหารด้วยวิธีพื้นบ้านต่างๆ เป็นต้น

- ลายผ้าและแบบของลายผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยในชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงองค์ความรู้ทั้งหลายที่อยู่ในการทอผ้าพื้นเมือง เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับเส้นใย เช่น การเลี้ยงไหม การสาวไหม การตีเกลียว องค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้สีจากธรรมชาติทั้งจากพืช สัตว์ และอนินทรีย์วัตถุ เช่น ดิน หรือโคลน องค์ความรู้เกี่ยวกับกรรมวิธีในการทอแบบต่างๆ เช่น การทอแบบยก การทอแบบจก การทอแบบขิด การทอผ้ามัดหมี่ องค์ความรู้เกี่ยวกับกี่และตะกอที่ใช้ในการทอผ้า เป็นต้น

- ลายไทย เช่น ลายกนก ลายเทพพนม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายครุฑ ลายเทวดา และลายชั้นสูงต่างๆ ของไทย ฯ

- เพลงพื้นบ้านและเพลงไทยเดิม เช่น เพลงคางคากินกล้วย เพลงเขมรไทรโยก เป็นต้น

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่พ้นอายุการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แต่ยังคงมีการใช้อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนมีการตกทอดถึงในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยมีวิธีการในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านในสาขาต่างๆ ดังนี้

1) การคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพ รัฐจะต้องจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมการเข้าถึงซึ่งทรัพยากรพันธุกรรมที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย และในกฎหมายดังกล่าวจะต้องนำหลักการให้ความยินยอมล่วงหน้า หรือ Prior Informed Consent มาบรรจุเอาไว้ กล่าวคือ หากมีผู้ประสงค์ที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพจะต้องได้รับความยินยอมจากชุมชนที่ครอบครอง หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลทรัพยากรชีวภาพนั้น และจะต้องมีการทำเป็นข้อตกลงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งจะต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ และมีการระบุเงื่อนไขในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการนำทรัพยากรชีวภาพนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ด้วย

2) การคุ้มครององค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้าน กฎหมายจะต้องบัญญัติให้ชุมชนที่เป็นผู้พัฒนาและสืบทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในองค์ความรู้และนวัตกรรมนั้นๆ และควรนำเอาหลักการให้ความยินยอมล่วงหน้า หรือ Prior Informed Consent มาบรรจุเอาไว้ในการให้ความคุ้มครองแก่องค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านเช่นเดียวกับการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพยากรชีวภาพ เพื่อเป็นการควบคุมการเข้าถึงซึ่งองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้าน และมีการทำข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้าน

ซึ่งจะทำให้ทราบว่าใครจะนำเอาองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านในเรื่องใดไปใช้ และจะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร รวมถึงจะต้องมีการทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำเอาองค์ความรู้และนวัตกรรมพื้นบ้านไปใช้ด้วย

3) การคุ้มครองการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน กฎหมายจะต้องมีทบัญญัติที่เป็นการป้องกันการนำการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งได้แก่ การห้ามการทำซ้ำ หรือดัดแปลงซึ่งการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงการนำการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้โดยผิดวัตถุประสงค์ในทางวัฒนธรรมและโดยปราศจากการรับรู้ถึงสิทธิของชุมชนที่ครอบครองวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นๆ

5.2) ข้อเสนอแนะ:

1) เนื่องจากการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ "ชาวต่างชาติ" มาฉกฉวยหรือเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของคนไทยไปอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านของคนไทยไปใช้โดยมิชอบ การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นประเด็นระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยใช้กฎหมายภายในนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องของ "เขตอำนาจศาล(jurisdiction)" กล่าวคือ สามารถใช้บังคับได้กับเฉพาะคนไทย และใช้ได้เฉพาะในราชอาณาจักรเท่านั้น แต่การฉกฉวยภูมิปัญญาพื้นบ้านมักเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยชาวต่างชาติ และมักเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ซึ่งไม่สามารถใช้กฎหมายไทยไปบังคับได้

การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับนานาชาติจะเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของนานาประเทศผ่านการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นความตกลงในระดับพหุภาคี แต่เนื่องจาก ในปัจจุบันยังไม่มีความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับนานาชาติที่ครอบคลุมภูมิปัญญาพื้นบ้านทั้ง3สาขา จะมีก็แต่เพียง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ(Convention on Biological Diversity: CBD) ซึ่งกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของทรัพยากรพันธุกรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องเท่านั้น อีกทั้งประเทศอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจทางเทคโนโลยีและธุรกิจ ไม่ได้ร่วมลงนามเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว

ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการเจรจาการค้าในระดับทวิภาคี ที่เรียกว่า "ข้อตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA)" กับหลายประเทศ เช่น จีน อินเดีย ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอเมริกา หัวข้อในการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีนั้นนอกจากจะเกี่ยวกับการเปิด

เสรีทางการค้าในเรื่องของสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการลดอุปสรรคทางการค้าแล้ว ยังมี การเจรจาถึงประเด็นอื่นๆ ซึ่งรวมถึงประเด็นในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า: ในขณะที่ยังไม่มีข้อตกลงในระดับพหุภาคีใดที่เป็น การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับสากล ประเทศไทยจึงควรนำประเด็นในการให้ ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านมาเป็นหัวข้อหนึ่งในกรอบการเจรจาเขตการค้าเสรี ในส่วนที่ เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในการเจรจาดังกล่าวควรมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) ขยายขอบเขตของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้รวมถึงการคุ้มครองภูมิ ปัญญาพื้นบ้าน ทั้งนี้ อาจจะเน้นให้ความคุ้มครองแก่ทรัพยากรพันธุกรรม และองค์ความรู้และ นวัตกรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม ที่ใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์และการ เกษตรเป็นหลัก เนื่องจาก เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีแนวโน้มที่จะถูกชาวต่างชาติฉกฉวยและ นำไปอ้างสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาได้มากที่สุด แล้วจึงค่อยเจรจาขยายการให้ความคุ้มครอง ไปยังภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ลายผ้าไทย ลาย ไทย เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม ฯ ในภายหลัง

(2) ปฏิเสธการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรแก่ทรัพยากรพันธุกรรมทุกชนิด ทั้งนี้ เนื่องจาก ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมบางประเทศ (โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา) อาจมีการเรียกร้องให้การเจรจาเขตการค้าเสรีในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทาง ปัญญา ไทยจะต้องขยายการคุ้มครองสิทธิบัตรไปยังทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งการกระทำดัง กล่าว จะยิ่งเป็นการเปิดทางสะดวกให้แก่ประเทศนั้นๆ ที่จะกระทำที่เป็นโจรสลัดทางชีวภาพ และการฉกฉวยภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไปอ้างสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาโดยมิชอบ

(3) ให้มีการนำหลักการของCBD มาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้น บ้าน โดยเฉพาะภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นทรัพยากรพันธุกรรม หลักการดังกล่าวได้แก่ หลักที่ว่า "ทรัพยากรพันธุกรรมเป็นสิทธิอธิปไตยของรัฐ(National Sovereignty) ซึ่งรัฐ(หรือประเทศ)ที่ เป็นเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรม มีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่เป็นการควบคุม การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมในประเทศของตน การนำเอาทรัพยากรพันธุกรรมของ ประเทศหนึ่งไปใช้ประโยชน์จะต้องมีการแจ้งเพื่อขอความยินยอมล่วงหน้า(Prior informed Consent: PIC)จากประเทศเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรมนั้นเสียก่อน การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรพันธุกรรมจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงที่เห็นพ้องกันทั้งสองฝ่าย(Mutually Agreement) ข้อตกลงดังกล่าวรวมถึงข้อตกลงที่เกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ (Adequate Benefit Sharing: ABS)ที่เกิดขึ้นจากการนำทรัพยากรพันธุกรรม ไปใช้อย่างยุติธรรม"

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในกรณีที่ประเทศคู่เจรจาของไทยเป็นประเทศที่มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจมากกว่า อาจทำให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็นลูกไล่ของประเทศดังกล่าว ซึ่งหากการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศดังกล่าว การให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยในระดับระหว่างประเทศโดยใช้การเจรจาเขตการค้าเสรีเป็นเครื่องมือก็อาจไม่เป็นผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังคงเห็นว่า การเจรจาเขตการค้าเสรี หรือ Free Trade Area (FTA) เป็นทางเลือกที่ดีในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยในระดับระหว่างประเทศ ในสถานการณ์ที่การจกจวภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยชาวต่างชาติยังไม่ถูกควบคุมโดยความตกลงระหว่างประเทศในระดับพหุภาคีใดๆ ดังเช่นในทุกวันนี้

2) ในประเด็นที่ว่า “ใคร” ควรจะเป็น “ผู้ดูแลรักษา(Fiduciary)” ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น จากการศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนพบว่า ผู้ที่ถือครองภูมิปัญญาพื้นบ้านมีทั้งในระดับที่เป็น ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของบุคคล ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถือครองร่วมกันทั้งชุมชน และ ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของชาติ

ทั้งนี้ ผู้ที่ถือครองภูมิปัญญาพื้นบ้านในปัจจุบันนั้น เป็นผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นๆ จากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นๆ มาเป็นสิบเป็นร้อยปี การสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านจากรุ่นสู่รุ่นดังกล่าว นอกจากจะเป็นสาเหตุของการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านในปัจจุบันนี้แล้ว ยังทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีการพัฒนาและเจริญเติบโตขึ้น ภูมิปัญญาพื้นบ้านในปัจจุบันจึงมีความแตกต่างจากภูมิปัญญาพื้นบ้านในอดีตที่เป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่เป็นความแตกต่างเพียงเล็กน้อย เนื่องจาก การเติบโตเปลี่ยนแปลงของภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นไปในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคมในท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า: สมควรให้ผู้ “ถือครอง” ภูมิปัญญาพื้นบ้านอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะ “บุคคล”หรือทั้ง “ชุมชน”ร่วมกันถือครองก็ดี เป็น “ผู้ดูแลรักษา” ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่บุคคลหรือชุมชนดังกล่าวถือครองอยู่ในปัจจุบันนั้นต่อไป เนื่องจาก ภูมิปัญญาพื้นบ้านจะยังคงดำรงอยู่และมีความเจริญเติบโตต่อไปได้ ก็ต่อเมื่อการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านยังคงมีอยู่สืบต่อไปโดยไม่ถูกตัดขาดจากชุมชนหรือท้องถิ่นที่เป็นแหล่งกำเนิดของภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น อีกทั้ง เพื่อเป็นการตอบแทนบุคคลหรือชุมชนที่ถือครองภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นๆ ที่ได้พิทักษ์ รักษา และพัฒนาให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านยังคงดำรงอยู่และเจริญเติบโตขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยให้บุคคลหรือชุมชนดังกล่าวมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในกรณีทีภูมิปัญญาพื้นบ้านหนึ่งๆ ซึ่งเป็นที่รับรู้หรือมีใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไป และไม่อาจจะระบุได้แน่ชัดว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดมาจากชุมชนหรือท้องถิ่นใด อีกทั้งไม่สามารถระบุได้ว่าบุคคลหรือท้องถิ่นใดเป็นผู้ที่ถือครองภูมิปัญญาพื้นบ้านที่แท้จริง ภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าว อาจถือเป็น "ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาติ" โดยอาจมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อดูแลภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของชาติ

3) การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยนั้น โดยหลักแล้ว ควรเป็นการปกป้องมิให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยถูกชาวต่างชาติฉกฉวยนำไปอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ และการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ อย่างไรก็ตาม ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น ถ้าหากจะตั้งวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองไว้เพียงเป็นการ "หวงกัน" ชาวต่างชาติเท่านั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า จะทำให้ไม่เกิดประโยชน์เท่าใดนัก เนื่องจาก ความจริงข้อหนึ่งที่ว่าประเทศไทยมิใช่ประเทศที่มีความเก่งกาจด้านเทคโนโลยีและความพร้อมในการศึกษาวิจัยเท่ากับบางประเทศ การตั้งหน้าตั้งตาหวงกันอย่างเดียวโดยไม่ใส่ใจประโยชน์ที่ชาวโลกอาจได้รับจากภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย และไม่คำนึงถึงความจริงดังกล่าว นั้น จึงเป็นแนวความคิดที่ฟังดูแล้วค่อนข้างเห็นแก่ตัวอยู่สักหน่อย

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า: ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องมิให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านถูกฉกฉวยไปแล้ว ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่เป็นการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยด้วย โดยเมื่อรู้ว่าเราวิจัยและพัฒนาไม่เก่ง แต่เรามีวัตถุดิบที่ดี เราควรเปิดโอกาสให้คนที่เก่งกว่าได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาต่อยอดจากวัตถุดิบที่ดีของเรา เพื่อดึงเอาศักยภาพที่แท้จริงของภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งคนไทยเองและชาวโลก

ทั้งนี้ การเปิดโอกาสแก่ชาวต่างชาติดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้มาตรการในการควบคุมการเข้าถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย ที่มีเงื่อนไขและข้อตกลงที่เป็นธรรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย และต้องไม่ก่อให้เกิดสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาในภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยแก่ชาวต่างชาติที่นำภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยไปศึกษาวิจัยและพัฒนาต่อยอด